

Vallerup slot

Jacobsen

'Med lov skal land bygges'

Ophævelsen af Stavnsmændet for 200 år siden blev gennemført efter samarbejde og støtte i brede kredse af den danske befolkning.

I 200 året for Stavnsmændets ophævelse er der indgået et lokalt samarbejde mellem Tureby-Køge og Omegns Landboforening og Kulturelt Samråd i Vallø Kommune.

Frugterne af dette samarbejde kan herved nydes af lokalområdets beboere.

Velkommen til
”MED LOV SKAL LAND BYGGES”
og til
UDSTILLING I HESTESTALDEN VED VALLØ SLOT.

Omslaget: Claus Gress, Femø.

Egnspil i Vallø 1938 og 1988

Året 1938 var også jubilæumsår for stavnsbåndets ophævelse. Det blev fejret her på egnen, bl.a. med opførelse af egnspillet ”Med lov skal land bygges”. Stykket var skrevet af sognepræst H.P. Hansen-Lavind, Enderslev. Han havde bl.a. tidligere været lærer på Antvorskov Højskole. Hansen-Lavind var en belæst og meget aktiv, udadvendt præst, han var selskabsmand, inviterede menigheden hjem i præstegården efter gudstjenesten, som altid var velbesøgt. Han var en meget brugt foredragsholder, kunne tale til følelserne, så alle blev rørt til tårer. Han var meget omsorgsfuld for sin menighed. Han kunne samle sognenes unge i præstegården, og en aften havde han samlet unge der kunne spille dillefant, og for dem læste han det stavnsbåndspil op, som han netop havde skrevet. Han fik dem til at indøve stykket, og det blev opført på festpladsen i Grubberholmskoven.

Ved et tilfælde fandt borgmester Jens Peder Kure ud af, at manuskriptet til egnspillet fra 1938 fandtes i Henri Mosegårds gemmer. Stykket blev fundet frem, læst og fundet egnet til opførelse, også i 1988!

Nu indøver dillefantanter igen Hansen-Lavinds stykke:
”MED LOV SKAL LAND BYGGES”.

I stykket er der 16 personer og spillemænd. Handlingen foregår omkring tiden lige før stavnsbåndets løsning. Forfatteren har ved historielæsning haft godt kendskab til, hvordan livet formede sig for hovbønderne dengang, ellers kunne man næppe tegne et så tydeligt billede, af de betydningsfulde begivenheder der hændte netop for 200 år siden!

Livet har været hårdt for de bønder og deres familier, som stykket handler om. Der tegnes også et tydeligt billed af kronprinsen (Frederik VI), Rewentlow, Bernstoff og Colbjørnsen. Uden deres indflydelse var stavnsbåndet næppe blevet afskaffet dengang, fordi ejerne af de fleste godser (grever og andre herrefolk) fortsat ønskede at bønderne skulle gøre hoveriarbejde, og var af den opfattelse, at bønderne slet ikke var ansvarsfulde og flittige nok til at være selvstændige.

Historien viste at danske bønder allerede dengang var flittige og dygtige, og kunne drive, ikke alene deres egne bøndergårde men hele Danmark op til et førende landbrugsland!

Alle der interesserede sig for vort lands historie vil forhåbentlig få en interessant oplevelse ved at overvære Hansen-Lavinds egnspl i Vallø Slotspark.

*Haarlev Bygade 24, i maj 1988
Ejner K. Larsen*

'Med lov skal land bygges'

Stavnsbåndspillet "Med lov skal land bygges" blev skrevet til Stavnsbåndsjubilæet i 1938. Forfatteren til spillet var Pastor Hansen-Lavind, Sognepræst for Enderslev-Vråby Menigheder.

Spillet giver en levende men barsk Beskrivelse af Bondens Tilværelse og Arbejdsforhold under Herremandens og Ridefogedens umenneskelige og hensynsløse Overgreb.

Men også Landbøkvindens stille Resignation over de Forhånelser og Mishandlinger deres Mænd udsattes for, samt deres stille og kærlige Opdragelse af Børnene, til Lydighed og Kærlighed til Gud, har Forfatteren formået at skildre på en fin Måde.

I et af optrinnene ser vi Hovbonden og hans Families foretræde for Kronprinsen og hans Ministre, hvortil de klager deres Nød og Elendighed.

En Kreds af Amøtørskuespillere fra Hårlev-Klipping Egnen blev en Forårsaften samlet i Enderslev Præstegård, hvor Pastor Hansen-Lavind oplæste sit Skuespil for os og spurgte om vi ville påtage os at opføre det, det ville vi, og Rollerne blev fordelt.

Depotbestyrer Niels Larsen Skovly Klippinge påtog sig at være Instruktør, og Stationsforstander Marx samme Sted var en fremragende Scenemester.

Førsteopførelsen fandt Sted ved Soldaterforeningen for Vallø og Omegns traditionelle Grubberholmskovfest 2. Pinsedag for 50 År siden i 1938.

Såvel Forfatter som Aktører høstede stort Bifald, hvilket medførte at man straks fik Opfordringer til at opføre Stykket flere Steder i Øst-sjælland, for Eks. ved Landboforeningens Dyreskue i Køge, Præstø Amts Gymnastikforeningers Sommerfest i Gryden i Faxe, i Lyderslev Præstegårds Have og ved Sommerfest, i Klippinge.

Nu 50 År efter, det, samme stykke, med ny Rollebesætning Opføres det som friluftsspil i Vallø Slotspark med det ærværdige gamle Slot som en pompøs Baggrund.

God Fornøjelse!
Henri Mosegaard Pedersen.

'Med lov skal

af H.P. Hans

<i>Kronprinsen (sener Frederik VI)</i>	
<i>Chr. F.D. Rewentlow</i>	
<i>A.P. Bernstorff</i>	
<i>Chr. Colbjørnsen</i>	
<i>Naadiggreven</i>	
<i>Frans Ridefoged</i>	
<i>Finke, en Terne</i>	
<i>Anders på Holmegaard, hovbonde</i>	
<i>Sidse, hans hustru</i>	
<i>Else, 19 år</i>	
<i>Morten, 14 år</i>	
<i>Mette, 12 år</i>	
<i>Mons fra Mosegaarden, hovbonde</i>	
<i>Dines fra Sandmarken, hovbonde</i>	
<i>Per-Ole, husmand</i>	
<i>Erik Christoffersen, ung bonde</i>	
<i>Folkedansere fra Hårlev Gymanstikforening</i>	
<i>Komponist til "Den ny Tids Sang"</i>	
<i>Illustrationer til programmet</i>	
<i>Musikledsagelse</i>	
<i>Instruktion</i>	

Handlingen foregår omkring tiden)

Fire optrin:

- 1. Stuen hos Anders på Holmegaard, lørdag aften, aug*
- 2. Borggården hos Naadiggreven, søndag aften.*

land bygges'

en-Lavind

..... Ole Andersen
..... Svend Nielsen
..... Poul Dahl
..... Preben Hansen
..... Ebbe Kristensen
..... Ebbe Mosegaard
..... Ulla Nielsen
..... Poul Erik Andersen
..... Birgit Larsen
..... Mette Meyer
..... Torsten Bjerggard
..... Janne Christensen
..... Einar K. Larsen
..... Dan Pedersen
..... Tage Brandbyge
..... Torben Andersen

..... Niels Verner
..... Vibeke Larsen
..... Niels Verner
..... Aage Brun

or Stavnsbåndets løsning 1788.

ust 1787. 3. I Kongens råd, et par uger senere.
4. I landsbyen, sommeren 1788.

Stavnsbåndsjubilæum

Det begyndte egentlig i 1755, da staten indbød til fri drøftelse af ”alle de sager, som kan tjene til at opretholde landets flor”. Dette blev starten til en omfattende debat. Man gik hårdt i rette med hele tvangssystemet, der havde ført til, at herremanden arvede fæstebondens midler og rådede over hans børn som var det livegne. Stavnsbåndet bandt bonden og hans børn til godsets område, så man var sikret arbejdskraft og folk til udskrivning til militæret. Fremskridtsvenlige adels- og embedsmænd arbejdede ihærdigt på at få ophævet Stavnsbåndet og hoveri, tiende og indfæstning nøje bestemt så ”bondestanden kunne trives vel og al folkemangel afhjælpes”.

I maj 1788 foreslog så den store landbokommission, at Stavnsbåndet skulle ophøre straks for drenge under 14 år og mænd over 36 år. Den mellemliggende gruppe blev først fri i år 1800. Det var dog stadig bondestanden alene, der var forpligtet til at vove livet for fædrelandet. Forslaget gik igennem i Statsrådet og *den 20. juni 1788* blev det således slået fast, at personlig frihed lige fuldt tilkom bondestanden som andre stænder. Det var året før den store franske revolution.

Det kan synes at være et lille skridt, men alligevel satte disse reformer gang i en udvikling, der var revolutionerende.

Landøkonomisk var udskiftningen en stor gevinst for bonden, idet fællesskabets mange snærende bånd blev revet over - og hver enkelt kunne udfolde sig. Blandt de mange fremskridt i de kommende år kan nævnes nogle af de vigtigste:

I 1807 var 2/3 af gårdene på Sjælland udskiftet. Højskolebevægelsen tog fart midt og sidst i 1800 tallet - den politiske bevidsthed skærpedes - Andelsbevægelsen (1882) dannede grundlag for effektiv landbrugsdrift helt til salgsleddet.

I 200 året efter stavnsbåndsløsningen står vi overfor nye alvorlige udfordringer, med meget pressende, økonomiske vanskeligheder for næsten 80 % af de egentlige bedrifter. Måske kan kendskabet til tidligere udfordringer og deres løsning virke inspirerende ved løsning af fremtidens problemer

Tureby-Køge og Omegns Landboforening.

Udstilling i hestestalden

I den tidligere herskabshestestald ved Vallø Slot er der arrangeret en udstilling om landbrugets vilkår gennem tiderne.

Initiativet til denne udstilling er taget af Vallø Stift og Tureby-Køge og Omegns Landboforening.

Udstillingen er blevet til gennem uvurderligt samarbejde med Køge Museum og Vallø Kommunes lokalhistorisk arkiv.

Udstillingen indholder følgende temaer:

*Udskiftningen
Gårdmandsbrug
Husmandsbrug
Årets gang
Landbokvinden
Landhåndværkeren
Vallø Stifts jubilæumsudstilling
Høst- og markredskaber og - maskiner.*

Udstillingen er åben:

17. juni kl. 15 - 18.	24. juni kl. 15 - 18.
18. juni kl. 15 - 18.	25. juni kl. 15 - 18.
19. juni kl. 11 - 17.	26. juni kl. 11 - 17.
23. juni kl. 15 - 18.	

Særskilt program fåes i hestestalden.

Opsætningen af
'Med lov skal land bygges'

er velvilligt støttet af:

*Vallø Kommune
Køge Kommune
Roskilde Amt
Vallø Stift
Andelsbanken, Køge
Bikuben
Sparekassen SDS
Privatbanken, Køge
Handelsbanken, Køge
Nykredit
Kreditforeningen Danmark
Østifternes Brandforsikring
TRYG forsikring
Almindelig Brand
Østsjælland's Andel*

Kulturelt Samråd i Vallø Kommune og Tureby-Køge og Omegns
Landboforening ønsker herved at takke samtlige sponsorer og alle,
der har bidraget til opsætningen af:

'MED LOV SKAL LAND BYGGES'

Tryk: K.Juel Andersen 03-654692